

نقش شفافیت آراء نمایندگان در کارآمدی فرایند قانون گذاری

پارلمان های اتحادیه اروپا، انگلستان، ایتالیا و ایران

محمد باقر بهرامی

گروه علوم سیاسی، واحد بین الملل خرمشهر-خلیج فارس، دانشگاه آزاد اسلامی، خرمشهر، ایران

فریدون اکبر زاده^۱

استادیار گروه علوم سیاسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

روح اله شهابی

استادیار گروه علوم سیاسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

شیوا جلال پور^۱

استادیار گروه علوم سیاسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

(تاریخ دریافت ۹۹/۳/۲۴ - تاریخ تصویب ۹۹/۵/۱)

چکیده

شفافیت در آشکار شدن چگونگی تصمیم گیری حاکمان، در عرصه قدرت به عنوان شاخصی از کیفیت سیاست و حکمرانی، یکی از پایه های اصلی دموکراسی و جمهوریت و از عوامل ارزیابی اجتماعی در ایجاد حکمرانی مطلوب است. شفافیت بعنوان یکی از ابزارهای نظارت مردمی بر پارلمان و تاثیرگذار بر فرایند تصمیم گیری در کشورها است و می تواند بستر تحول در عرصه قانون گذاری را آماده کرده و فرصتی برای آغاز اصلاحات ساختاری در بخش های مختلف جامعه باشد. سوال اصلی مقاله بدین ترتیب مطرح می شود که شفافیت آراء نمایندگان پارلمان های اروپا و ایران چه نقشی در کارآمدی مجلس از منظر حکمرانی مطلوب دارد؟ در پاسخ می توان این فرضیه را مطرح نمود که به نظر می رسد شفافیت آراء نمایندگان پارلمان های اروپا و ایران می تواند نقشی راهبردی در تحقق حق ذاتی مردم در آگاهی از حقوق شهروندی، نظارت بر عملکرد نمایندگان خود و آگاهی از فرایند قانون گذاری ایفا کند و در نهایت سلامتی و کارآیی عملکرد مجالس ایران و اتحادیه اروپا را تضمین نماید. نتیجه گیری مقاله نهایتاً بر آن است که مقوله شفافیت نه فقط در بعد داخلی بلکه در بعد بین الملل نیز حائز اهمیت بوده و تعامل میان این دو میتواند به کارآمدی بیشتر پارلمانها یاری رساند.

واژه های کلیدی: شفافیت آراء نمایندگان، مجلس شورای اسلامی، حکمرانی مطلوب، کارآمدی،

پارلمان اروپا.

Email: F.Akbarzadeh2019@gmail.com

^۱ نویسنده مسئول

فصلنامه علمی مطالعات روابط بین الملل، سال سیزدهم، شماره ۵۰، تابستان ۱۳۹۹، صص. ۷۱ - ۱۰۱.

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

مقدمه

بررسی ضرورت تحقق شفافیت آرای نمایندگان می‌تواند به نوع برگزاری انتخابات مجالس در کشورها مربوط باشد. بعنوان مثال انتخابات در کشور ایران به صورت حزبی برگزار نمی‌شود، هرچند که در سال‌های اخیر رأی دادن به لیست در کشور باب شده است، اما این دلیل برگزاری انتخابات حزبی نیست. در هر صورت اگر نظرات هر نماینده در موافقت و مخالفت با طرح‌ها، لوایح و هر موضوعی که نیاز به رأی نماینده دارد مشخص باشد، این امکان برای مردم محقق خواهد شد که عملکرد وکلای خود را نسبت به شعارهای انتخاباتی شان ارزیابی و آنان را پاسخگو کنند. شفافیت آرای نمایندگان می‌تواند به رفع پنهان کاری و پاسخ گو بودن نمایندگان در سطح ملی در ابعاد تقنینی و نظارتی منجر شود.

زمانی که مردم بدانند، چرا نمایندگان این تصمیمات را گرفته‌اند، این آگاهی تضمین کننده شفافیت است. این شفافیت حفاظت کننده راه عدالت و تضمین منافع آنها است و این اطمینان را می‌دهد که تصمیمات همه به طور مساوی در شرایطی مساوی برای رفاه همه افراد جامعه است.

شفافیت بایسته‌ای است که برای اداره کردن بهتر و کارآمد کشورها، گریزی از آن نیست. فساد و ناکارآمدی در پناه نبود شفافیت امکان ظهور و بروز می‌یابد. برای مقابله با این مشکل راهی جز حرکت در مسیر شفافیت وجود ندارد. علاوه بر تاکید بر اهمیت شفافیت در متون نظری حکمرانی مطلوب (خوب)، امروزه این مفهوم وجه مطالبه افکار عمومی کشورها هم هست. هدف از شفافیت اجازه دادن به شهروندان برای پاسخگو نگه داشتن در قبال سیاستها و عملکردهاست (محمودآبادی، ۱۳۸۶: ۶۲).

مبارزه با فساد نیز از اهداف اصلی و راهبردی شفافیت است که اهمیت و جایگاه توجه به این مقوله را آشکارا مشخص میکند. در این صورت است که می‌توان گفت، دستیابی به شفافیت در بستر حکمرانی مطلوب محقق می‌گردد، زیرا حکمرانی خوب محصول مشارکت سه نهاد دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی است و هر سه آنها برای توسعه انسانی پایدار

و عدالت محور ضروری هستند. یعنی دولت محیط سیاسی به وجود می آورد، بخش خصوصی اشتغال و درآمد را پدید می آورد و جامعه مدنی تعامل سیاسی و اجتماعی گروه های فعال برای مشارکت در فعالیت های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را تسهیل می کند. حکمرانی خوب نه تنها روایتی نو از مفاهیمی چون دموکراسی، حقوق بشر، پاسخگویی، مشارکت و حاکمیت قانون است بلکه در همان حال چهارچوب هم بدست می دهد. اگر همه این اهداف و ارزش ها در یکجا جمع شوند و اهداف توسعه انسانی اعم از توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی با محوریت مردم محقق می شود. حکمرانی خوب روایتگر توسعه انسان محور است. اولین مرجع معتبر که در این زمینه مباحثی را مطرح کرد، بانک جهانی است که در گزارش سال ۱۹۹۸ آن را به عنوان ارائه خدمت عمومی کارآمد، نظام قضائی قابل اعتماد و نظام اداری پاسخگو تعریف کرده است. این مقاله در صدد است تا با نگاهی تطبیقی به نقش راهبردی شفافیت آراء نمایندگان پارلمان های اروپا، انگلستان، ایتالیا و جمهوری اسلامی ایران در کارآمدی مجالس خود بپردازد.

مبانی نظری

آنچه در این پژوهش بعنوان محور تأملات نظری قرار گرفته است، بهره گیری از نظریه حکمرانی مطلوب برای بررسی موضوع مطالعه تطبیقی نقش شفافیت آراء نمایندگان در کارآمدی مجلس شورای اسلامی و پارلمان اروپا است برای حکمرانی خوب تعاریف گوناگونی ارائه شده است که روح حاکم بر همه آنها تفاوت چندانی با هم ندارد. به بیان دیگر، هرکدام از تعاریفی که از این مفهوم بیان شده به ابعاد خاصی از آن توجه کرده است و بر مبنای آن این مفهوم را تعریف کرده اند. در واقع، حکمرانی خوب را می توان بر اساس ویژگی های آن یا بر اساس فرایند تعریف کرد. به بیانی، در تعریف بر اساس ویژگی ها، وضعیت حکمرانی خوب تعریف می شود (مانند تعریف بانک جهانی). در حالی که در روش دوم، حکمرانی خوب بر اساس فرایند اعمال حاکمیت تعریف می گردد.

جدول ۲-۲: تعریف حکمرانی خوب

تعریف	
مدیریت دولتی کارا (شامل بودجه‌بندی، حسابرسی، ارائه گزارش و رفع نارسایی‌ها)، پاسخ‌گویی، چارچوب قانونی برای توسعه، اطلاعات و شفافیت (اطلاعات درباره اثربخشی فعالیت‌ها و شفافیت برای جلوگیری از فساد).	بانک جهانی ۱۹۹۲
مشروعیت دولت (به معنی وجود فرایندهای مشارکتی و رضایتمندی افراد)، پاسخ‌گویی، شایستگی دولت، احترام به حقوق بشر و رعایت قانون	1993 ODA
حسابدهی عمومی، پاسخ‌گویی، مدیریت مسالمت‌آمیز بحران، رهبری سیاسی خلاق و هوشمند، مشمولیت (عدالت).	فرید من ۱۹۹۸
مشارکت، شفافیت، پاسخ‌گویی، حساسیت به نیاز فقرا، مدیریت قوی و ثمربخشی هزینه.	بانک جهانی ۲۰۰۰
مشارکت، عدالت، شفافیت، حسابدهی، حکومت قانون، پاسخ‌گویی، اجماع‌گرایی، ثمربخشی و کارایی، چشم‌انداز استراتژیک.	2000 UNDP
در شش جنبه می‌توان آن را سنجید (اظهارنظر و پاسخ‌گویی، ثبات سیاسی و نبودخسونت، جرم و آدم‌کشی، کارآمدی حکومت، نبود تحمیل‌های قانونی، برابری حقوقی و کنترل فساد).	کافمن
در پنج جنبه (مشارکت، انصاف، شایستگی، کارآمدی، پاسخ‌گویی و شفافیت) می‌توان حکمرانی خوب را در شش حوزه (جامعه مدنی، جامعه سیاسی، حکومت، بروکراسی، جامعه اقتصادی، قوه قضائیه) سنجید.	هایدن و همکاران
حکمرانی خوب برای تضمین سه پیش‌نیاز اساسی بازار اقتصادی (حفاظت از حقوق مالکیت، اجرای قراردادها، کنش جمعی) ضرورت دارد اقتصاد حکمرانی خوب، از همه فرایندهائی حمایت می‌کند که بر اساس آنها، افراد در امور مختلف متخصص می‌شوند و با یکدیگر برای دستیابی به نهایت توان اقتصادی جامعه مبادله می‌کنند.	دیکست (۲۰۰۹)

گریندل ۲۰۱۰	حکمرانی خوب در بیشتر موارد بیانگر فهرستی از ویژگی های پسندیده است که حکومت باید داشته باشد. حکمرانی خوب، بیانگر نگرانی های هنجاری درباره اموری است که دولت باید انجام دهد، مانند کاهش فقر، حفظ ثبات سیاسی یا عرضه خدمات پایه ای.
-------------	--

پنج تعریف اول را گریندل (۲۰۰۷) استخراج کرده است (مرزبان، ۱۳۹۸).

با نگاهی به پیشینه نظریه حکمرانی خوب به وضوح می توان دریافت که این نظریه در حقیقت در مقام تبیین الگویی برای دستیابی به توسعه پایدار است. این نظریه ابتدا رویکرد اقتصادی داشته و هدف از آن توسعه اقتصادی بوده است (میامی، ۱۳۸۳: ۲۶). بر همین اساس، در مقام تحلیل و بررسی در کنار دیدگاه دولت بزرگ یا تقویت و گسترش اقتصادی دولت و دولت کوچک یا کاهش نقش دولت در عرصه اقتصاد مطرح شد و نقش محوری در این نظریه با توانمندسازی دولت از راه شایسته سالاری، تمرکززدایی، همکاری و نظارت نهادهای مدنی و استانداردهای نظام های آماری، پولی و بودجه ای تحقق پیدا می کند (میدری، ۱۳۸۳: ۲۹). این در حالی است که می توان مبانی حقوقی این نظریه را در چگونگی دست یافتن به حکومتی عادلانه و مردم سالار جست و جو کرد (شاه آبادی و جامه بزرگی، ۱۳۹۲: ۲).

به بیانی دقیق تر، نظریه حکمرانی خوب با بیان شاخصه ها و معیارهایی به دنبال ترسیم راهی برای تحقق مفاهیم مردم سالاری و عدالت به عنوان مبانی حکومت در ادبیات معاصر است. بر این اساس، نظریه حکمرانی خوب سبب شکل گیری دولت هایی شده که وظیفه و نقش اصلی آنها در توسعه و تقویت نهادهای مردم سالار است. در حقیقت مبتنی بر حکمرانی خوب، دولت باید مردم سالاری را در جامعه نهادینه سازد تا در پرتو آن افراد بتوانند آزادانه به فعالیت های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بپردازند. چرا که مدنظر قراردادان مبانی همانند قرارداد اجتماعی، اعمال قدرت و کنترل، مسئولیت ارائه خدمات عمومی و فراهم سازی محیطی برای توسعه پایدار انسانی که از اصول حاکم بر نظریه حکمرانی خوب

است شاخصه‌هایی برای تشکیل حکومت مطلوب در اندیشه حقوق عمومی معاصر محسوب می‌شود (نادری، ۱۳۹۰: ۸-۸۳).

نهادهای بین‌المللی به نوبه خود مؤلفه‌هایی برای حکمرانی خوب در نظر گرفته‌اند. برای نمونه، برنامه توسعه سازمان ملل در قسمتی از فعالیت‌های خود مؤلفه‌هایی مانند: قانونمندی، مشارکت، پاسخ‌گویی، مسئولیت‌پذیری و شفافیت برای اجرای طرح حکمرانی خوب در کشورهای غربی معرفی کرده است.

شفافیت به عنوان یک اصل در وضع قوانین پذیرفته شده و در حاکمیت قانون که عامل مهمی در پیوند مدیریت و حکمرانی مطلوب است عنصر تعیین کننده محسوب می‌گردد. شفافیت، مقابل پنهان‌کاری در تصمیم‌گیری است. پنهان‌کاری، امکان بروز فساد در تصمیم‌گیری را افزایش می‌دهد؛ حال آنکه شفافیت مانع از گسترش آن می‌شود. این معیار بر گردش آزاد اطلاعات و سهولت دسترسی به آن و آگاهی مستمر شهروندان از روندهای موجود استوار است (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸: ۵۴). حکمرانی خوب در صورتی تحقق می‌یابد که همه عملکرد کارگزاران از شفافیت بالایی برخوردار باشند.

مؤلفه‌های حکمرانی خوب در قانون اساسی ایران

ساختار دولت در ایران از دو ساختار اجتماعی و فرهنگی نشأت گرفته است (آشوری، ۱۳۷۹: ۳۶-۱۷). همین شکل فرهنگی و اجتماعی باعث به وجود آمدن نوع خاصی از حکومت در ایران شده است که هم‌زمان بر اسلامیت نظام (اصل چهارم^۱ و پنجاه و ششم^۲

^۱. اصل چهارم قانون اساسی: همه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر این‌ها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است.

^۲. اصل پنجاه و ششم قانون اساسی: حاکمیت مطلق بر جهان و انسان از آن خداست و هم او، انسان را بر سرنوشت اجتماعی خویش حاکم ساخته است. هیچ‌کس نمی‌تواند این حق الهی را از انسان سلب کند یا در خدمت منافع فرد یا گروهی خاص قرار دهد و ملت این حق خداداد را از طرفی که در اصول بعد می‌آید اعمال می‌کند.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و جمهوریت نظام (اصل ششم قانون اساسی)^۱ تأکید می‌شود. قانون اساسی در زمان کوتاهی شکل گرفت. از وظایف و کارکردهای قانون اساسی کیفیت توزیع قدرت سیاسی و سازماندهی اقتدار را تعیین می‌کند که اصول آن در متون قانون اساسی منعکس شده است. در نتیجه، باید به مؤلفه‌های حکمرانی در قانون اساسی توجه و تنظیم شود. از مفروضات منطقی هر قانون اساسی این است که قانون اساسی بایستی مشتمل بر اصول و احکامی باشد که قاعده سازگاری درونی در آن لحاظ شده باشد. از اصول قانون اساسی در مورد حاکمیت، ارزش‌های بنیادین حکمرانی که از یک منشأ سرچشمه گرفته و با یکدیگر سازگاری و هم‌زیستی مسالمت‌آمیز داشته باشند. برای نمونه، در ایران نظریه حاکمیت بیش از هر چیزی نیازمند نظریه حاکمیتی است که سازگاری اصول جمهوریت و اصول اسلامیت را تبیین کند. در صورت نبود نظریه‌ای همه‌جانبه و پذیرفته‌شده جامعه سیاسی ایران و اجماع نیروهای سیاسی و کارگزاران حکومت از حاکمیت جمهوری و اسلامی به تفاسیر افراطی یا تفریطی از اصول قانون اساسی منجر خواهد شد (زارعی، ۱۳۸۳: ۱۷۵).

شیوه اداره امور عمومی در ایران اغلب بر اساس تمرکز و با قاعده عدم تراکم صورت می‌پذیرد. بر اساس تمرکز، یعنی همه امور کشور به‌ویژه وضع قوانین، امور مالی و مالیاتی، سیاست خارجی منبعث از مرکز واحد، با ابتکار دولت مرکزی و توسط مأموران آن بر اساس اصل سلسله مراتب کامل انجام می‌پذیرد؛ اما بر اساس قاعده عدم تراکم، امور محلی از امور تفکیک شده و توسط مأموران مرکزی با رعایت سلسله مراتب کامل، در محل اعمال می‌شود. مردم نیز در شکل‌دهی نهادهای انتخابی مشارکت دارند که فرایند انتخابات از مصادیق عینی آن است (قلی پور، ۱۳۸۳: ۹۲).

^۱ اصل ششم قانون اساسی: در جمهوری اسلامی ایران امور کشور باید به اتکاء آرای عمومی اداره شود از راه انتخابات: انتخاب رئیس‌جمهور، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شوراها و نظایر این‌ها، یا از راه همه‌پرسی در مواردی که در اصول دیگر این قانون معین می‌شود.

حکمرانی خوب نمی‌تواند نسخه‌ای استاندارد باشد. در اینجا الگوی یک ساینز، اندازه همه مطلوب نیست، چرا که حکمرانی خوب در کشورهای مختلف باید بر اساس اوضاع و احوال و شرایط فرهنگی آنها باشد. به هر حال، اصول بنیادین حکمرانی خوب، جهانی و همگانی است. اجرای آن از کشوری تا کشور دیگر متفاوت است. همه کشورهای باید حق داشته باشند، گونه‌های ملی متعلق به خود را در زمینه حکمرانی خوب مشخص و تعیین کنند. گونه‌ای که تجربه تاریخی آنها را مد نظر قرار دهد و بر مبنای نظام ها، فرهنگ‌ها و ارزش‌های بومی ساخته شود و منعکس‌کننده واقعیت‌های روزمره باشد (هداوند، ۱۳۸۶: ۷۸). دنباله بحث کاربرد مؤلفه‌های حکمرانی خوب در قانون اساسی را ارزیابی می‌کنیم:

نظام تصمیم‌گیری و تخصیص منابع کشور با توجه به اهمیت و نقش بی‌بدیلش در منظومه حکمرانی کشور به دنبال پیشرفت و توسعه به‌طور عام و کاهش فاصله دولت-ملت، افزایش پاسخ‌گویی، ارتقای کارآمدی و پیشگیری از انحرافات و جرائم به‌طور خاص است. در این میان، عناصر و کنشگران اصلی نظام حکمرانی کشور دارای کارکردها و نقش‌های متعدد و کاملی هستند که در صورت شفاف نبودن عملکرد آنان جلب مشارکت عمومی و ظهور حاکمیت مردم (وفق قانون اساسی) تضعیف می‌شود. از این‌رو، در راستای راهبردهای قوه مقننه در پیشگیری از وقوع فساد، سلسله گزارش‌های شفافیت در راستای صورت‌بندی نظری و کاربردی شفافیت (ادبیات، اقتضائات و محورهای اصلی آن) منتشر می‌شود. نظر به اهمیت ویژه پارلمان و عملکرد آن در تصمیم‌گیری و قانون‌گذاری کشور، در این پژوهش به شفافیت آرای پارلمان پرداخته شده و تجربه دیگر کشورها در رویارویی با مسئله شفافیت آرای نمایندگان پارلمان، بررسی شده است.

شفافیت عملکرد پارلمان چندی است که به‌عنوان یکی از ابزارهای نظارت مردمی بر پارلمان و راهکارهای شفاف‌سازی فرایند تصمیم‌گیری و تخصیص منابع در کشورهای مختلف مطرح شده است. مفهوم شفافیت پارلمانی بر ارائه اطلاعات پارلمانی به صورت دقیق و با طرح‌های مختلف برای استفاده بهتر از این اطلاعات تأکید می‌کند. با ارائه اطلاعات پارلمانی (اعم از اطلاعات عملکردی نمایندگان و اطلاعات اداری پارلمان) مردم و نخبگان

این فرصت را پیدا می کنند از فرایندهای قانون گذاری در کشور آگاه شوند. همچنین بتوانند در این فرایندها مشارکت کنند.

شفافیت آراء، علاوه بر اطلاع مردم از عملکرد نمایندگان خود در مجلس شورای اسلامی، موجب خواهد شد تا نمایندگان نسبت به رأی خود پاسخگو باشند. از این رو، ضمن ارتقای بلوغ سیاسی اجتماعی مردم، موجبات تقویت ساختار انگیزشی عموم مردم برای مشارکت جویی در فرایند قانون گذاری کشور را نیز فراهم می آورد.

تجربه کشورهای گوناگون نشان می دهد که هر کشور بنابر شرایط و مقتضیات خاص خود برای انتشار اطلاعات آراء نمایندگان پارلمان، تصمیماتی گرفته است. در واقع در بیشتر کشورها پیش فرض بر شفافیت و ارائه اطلاعات آراء نمایندگان در جلسات مختلف است؛ مگر آنکه موارد استثنایی موجب شود تا اطلاعات آراء نمایندگان مخفی بماند. در این صورت موارد استثنا و انتشار نیافتن اطلاعات باید از پیش به صورت دقیق مشخص شده باشد. با این سازوکار انتشار نیافتن اطلاعات نیاز به توضیح، استدلال و تصمیم گیری خواهد داشت. در واقع، حتی موارد غیرعلنی در رأی گیری نیز به صورت شفاف به اطلاع مردم رسیده و توضیحات کافی درباره آنها ارائه می شود.

در این مقاله پس از بررسی مفهوم شفافیت پارلمانی و شفافیت آراء نمایندگان پارلمان، تجربه برخی کشورها مانند کانادا، انگلستان، ایتالیا و همچنین پارلمان اروپا در مورد سیاست های انتشار اطلاعات آراء نمایندگان بررسی شده است. سپس تجربه کشورهای بررسی شده در زمینه شفافیت پارلمان با امکانات و ظرفیت های مجلس شورای اسلامی تطبیق داده شده است. سرانجام پیشنهادهای و توصیه هایی ناظر بر شفافیت پارلمانی و شفافیت آراء نمایندگان مبتنی بر مقتضیات مجلس شورای اسلامی ارائه شده است.

از محورهای مهم و اساسی شفافیت، شفاف سازی نظام تصمیم گیری و تخصیص منابع است که نمود عینی و بارز آن، پارلمان و نهاد تقنینی کشور است. از سوی دیگر، شفافیت پارلمان مجموعه ای به هم پیوسته از محورهای شفافیت عملکرد صحن، کمیسیون ها،

فراکسیون‌ها و دفاتر نمایندگی است که در قالب شفاف‌سازی دستور جلسات، مشروح مذاکرات، حضور و غیاب، آرای نمایندگان، نظامات مالی از جمله هدایا و پاداش‌هاست. با توجه به ضرورت شفافیت آرای نمایندگان در مجلس شورای اسلامی، در این پژوهش ابعاد مختلف شفافیت آراء به‌عنوان یکی از شاخص‌های عملکرد فردی نمایندگان، به همراه تجربه برخی کشورها در این زمینه بررسی شده است. بررسی‌های کارشناسی نشان می‌دهد که با توجه به وضعیت موجود و امکانات فعلی مجلس شورای اسلامی، شفافیت آرای نمایندگان به‌عنوان یکی از محورهای شفافیت عملکرد پارلمان عملیاتی و امکان‌پذیر است. در نتیجه، اطلاعات انواع رأی‌دهی در پارلمان‌های مختلف جهان و همچنین سیاست‌های هر کدام در زمینه انتشار آراء مبتنی بر سند منتشرشده از دپارتمان سیاست‌گذاری حقوق شهروندی و قانون اساسی پارلمان اروپا به نام «نظارت دمکراتیک، شفافیت و روش‌های رأی‌گیری در پارلمان‌های ملی کشورهای عضو اتحادیه اروپا و پارلمان اروپا»^۱ (سند پیوست) استخراج شده است. در پایان نیز تلاش شده است ضمن امکان‌سنجی و بررسی سازگاری آن با ساختار نظام تقنینی کشور، از یافته‌ها و مکانیسم‌های شفاف‌سازی عملکرد پارلمان بر اساس این سند، توصیه‌های سیاستی و نکات قابل بهره‌برداری برای مجلس شورای اسلامی ایران استخراج شود.

شفافیت پارلمانی

شفافیت پارلمانی از زیر شاخه‌های شفافیت سیاسی و حاکمیتی است. شفافیت پارلمانی علاوه بر تحقق حق ذاتی مردم در آگاهی و نظارت بر کارگزاران حکومتی، سبب افزایش اعتماد مردم به این نهاد و در نتیجه افزایش مشارکت مردم در انجام وظایف پارلمانی و کمک به پارلمان می‌شود. با شفاف‌شدن پارلمان‌ها مردم می‌توانند اطلاعات مربوط به

^۱ - Izabela Jedrzejowska. Democratic scrutiny. Transparency and modalities of vote in The National parliaments of the Member States and in the European Parliament. European Parliament.

نماینده خود را از سایت های رسمی مربوط به پارلمان و صفحات مربوط به نمایندگان دریافت کنند. این اطلاعات شامل عملکرد فردی نمایندگان، کمیسیون ها، صحن علنی، حوزه نظارتی و سایر بخش های مرتبط با پارلمان است. بیانیه جهانی شفافیت پارلمانی در سال ۲۰۱۲ اعلام شد و هم اکنون به امضای بیش از ۱۴۰ سازمان در ۷۵ کشور جهان رسیده است.

شفافیت پارلمانی رویکردی است که می کوشد زمینه نظارت همگانی در پارلمان را با انتشار دقیق و با کیفیت اطلاعات پارلمانی فراهم آورد. دسترسی و نظارت مردم بر پارلمان ها همواره از گذشته های دور مدنظر سیاستمداران و حکمرانان بوده است. به همین دلیل، همواره در تمام پارلمان ها، محلی برای حضور مردم در نظر گرفته شده است تا بتوانند از نزدیک مباحث را ببینند و با ارتباط با نماینده شهر خود و ارائه پیشنهادها و انتقادات به طور غیر مستقیم در مباحث شرکت کنند. در این روش، هر چند ناشی از یک نگاه درست و عمیق به حق مردم در نظارت و پایش دائمی حاکمان بوده است، اما به دلیل محدودیت های فیزیکی و اجرایی عملاً امکان ورود و نظارت همه مردم وجود نداشت. پیشرفت تکنولوژی های ارتباطی به تحقق هرچه بیشتر شفافیت پارلمانی کمک کرده است و توانست مباحث را از راه روزنامه و رادیو و تلویزیون در اختیار مردم قرار دهد تا دیگر به حضور فیزیکی مردم برای نظارت بر رفتار قانون گذاران نیازی نباشد.

تجربیات بین المللی در دهه های اخیر نشان می دهد که پارلمان ها برای بهره گیری از فوائد شفافیت، راهکارهای مختلف و نوآورانه ای در پیش گرفته اند. بر این اساس، پارلمان ها تلاش می کنند تا اطلاعات عملکردی نمایندگان و پارلمان را که حق مردم و ضامن سلامتی و عدالت فرایند قانون گذاری می دانند به روش های مختلف در اختیار صاحب نظران و مردم قرار دهند. بدین ترتیب، علاوه بر مصون سازی خود از فعالیت های مخل منافع ملی، با جلب اعتماد و مشارکت مردم عملکرد خود را ارتقا دهند.

مطالعه تجربیات بین المللی نیز به خوبی نشان می دهد که ایجاد شفافیت در ارکان قانون گذاری هر کشوری سبب ارتقای کیفیت قوانین و افزایش مشارکت نخبگان در خط

مشی‌گذاری‌های مجلس و همچنین کاهش فساد در این نهاد می‌شود. با ایجاد شفافیت در عملکرد نمایندگان، اعم از هزینه‌های نمایندگی، حقوق و مزایا، هدایای دریافتی، آراء، حضور و غیاب، رای‌زنی‌ها و به‌طور کلی شفافیت در همهٔ ارکان مجلس، می‌توان از ایجاد قوانین محل پیشرفت کشور جلوگیری کرد. شفافیت موجب می‌شود تا ارتباطات دو سویه میان مردم و نمایندگان پارلمان افزایش یابد و این نکته خود از اولویتهای پارلمان‌های ملی کشورهای گوناگون برای شفاف‌سازی در عملکرد خود تلقی شده است. (دلاورپور، ۱۳۹۴)

مهم‌ترین اقدام جهانی در این زمینه، ایجاد بیانیهٔ شفافیت پارلمانی^۱ در سال ۲۰۱۲ است که هم اکنون بیش از ۷۰ کشور جهان آن را امضا کرده‌اند. این بیانیه شامل چهار محور اصلی است که خود شامل شاخص‌های بسیاری است. این چهار محور عبارت‌اند از:

- ترویج و ترفیع فرهنگ شفافیت؛
 - شفاف‌سازی اطلاعات پارلمان،
 - تسهیل دسترسی به اطلاعات پارلمانی،
 - توانمندسازی امکان ارتباط الکترونیکی برای دسترسی به اطلاعات پارلمانی.
- در این بیانیه چارچوبی از مفاهیم و اصول مرتبط با مشارکت مدنی و نحوهٔ ارائهٔ داده‌ها و اطلاعات پارلمانی از طرف پارلمان عرضه شده است. این اعلامیه بیان می‌دارد که شفافیت پارلمان، شهروندان را قادر می‌کند که در مورد عملکرد نمایندگان آگاهی پیدا کنند و در فرایند قانون‌گذاری مشارکت کنند. همچنین شفافیت، نمایندگان را نسبت به مردم پاسخ‌گو کرده و تضمین می‌کند که منافع شهروندان در پارلمان‌ها بیان شود.

¹ - Declaration of Parliamentary Openness

شفافیت آرای نمایندگان پارلمان

شفافیت آرا از مهم ترین مؤلفه هایی است که هر پارلمان خواسته یا ناخواسته در خصوص انتشار اطلاعات آن تصمیماتی گرفته است. در این مورد بحث های گوناگونی در دنیا مطرح شده است تا نحوه ارائه داده های آرای نمایندگان را مشخص کنند. می توان گفت رأی هر نماینده به طرح ها و لوایح و تأیید یا رد صلاحیت ها و ... نتیجه نهایی و خروجی همه جلسات پارلمان و مشاوره ها و مطالعات و فعالیت های یک نماینده است. به همین دلیل، دانستن آرای نمایندگان برای مردمی که این نمایندگان را انتخاب کرده اند، امکان ارزیابی عملکرد نماینده را فراهم می کند. شایان توجه اینکه تا شفافیت آرا وجود نداشته باشد، امکان ارتقای پاسخ گویی نمایندگان و شناسایی مصادیق تعارض منافع در پارلمان وجود نخواهد داشت.

دسترسی به سوابق رأی دهی همه نمایندگان پارلمان و همچنین اطلاعات مربوط به رأی های ممتنع و غیبت ها در رأی دهی، از ویژگی های مهمی است که هر پارلمان شفافی باید داشته باشد. این نکته بسیار اهمیت دارد که در بسیاری از پارلمان های جهان، پیش فرض بر انتشار و علنی بودن آرای نمایندگان است؛ البته با سازوکارهای مخصوص به هر پارلمان، مگر آنکه مواردی خاص یا ملاحظات امنیتی سبب شود تا نتایج رأی گیری علنی نشود.

برای نمونه، بر اساس اصول پارلمان دمکراتیک در آفریقای جنوبی، «پارلمان باید هرگونه استثنا در خصوص مخفی بودن یا علنی بودن رأی گیری را از قبل به عموم اعلام کند»^۱. این موضوع در بیانیه پارلمان باز نیز به عنوان یکی از اصول اساسی، شناخته شده است. این بیانیه در قسمت ثبت و انتشار و علنی بودن آرای نمایندگان پارلمان، این اصل را اینگونه توضیح داده است: «برای اطمینان از پاسخ گویی نمایندگان به موکلان خود نسبت به آرایشان در جلسات پارلمان، پارلمان باید استفاده از رأی گیری صوتی در جلسات صحن

^۱ - Benchmarks for democratic Legislatures in Southern Africa. article PP.5.6.1

علنی را به حداقل برساند و از روش رأی‌دهی مبتنی بر اسامی^۱ یا رأی‌گیری الکترونیکی در بیشتر موارد استفاده کند. همچنین باید سوابق رأی‌دهی اعضای پارلمان در جلسات صحن علنی و کمیسیون‌ها را ثبت کند و در دسترس عموم قرار دهد. به صورت مشابه، پارلمان باید استفاده از واگذاری حق رأی را به حداقل برساند تا هنجارهای شفافیت و پاسخ‌گویی دمکراتیک زیر سؤال نرود^۲.

ارائه داده‌های نتیجه رأی‌گیری در هر پارلمان متفاوت است. برخی از پارلمان‌ها فقط به اعلام اسامی نمایندگان و نوع رأی داده شده آنان در وبسایت پارلمان بسنده می‌کنند. برخی دیگر از پارلمان‌ها تلاش می‌کنند تا داده‌های رأی‌گیری نمایندگان را به همراه فرمت‌های گوناگونی برای مردم عرضه کنند تا تحلیل و بررسی رفتار رأی‌دهی نمایندگان راحت‌تر و دقیق‌تر صورت گیرد.

ارائه داده‌ها و اطلاعات آرای نمایندگان بدون استفاده از فرمت‌های استاندارد داده باز^۳ موجب می‌شود که سازمان‌های ناظر بر پارلمان^۴ و گروه‌های مردمی که از این اطلاعات برای تحلیل رفتار رأی‌دهی نمایندگان استفاده می‌کنند، اطلاعات را به صورت دستی وارد کنند و به تبع بی‌دقتی بالا می‌رود و تحلیل‌های مناسبی از عملکرد نمایندگان ارائه نمی‌شود. فرمت‌های استاندارد داده باز، استانداردهای مشخصی را برای ارائه داده از طرف ارائه‌دهنده تعیین می‌کند تا اطلاعات ارائه شده ماشین خوان بوده و شرایط تحلیل و استفاده مجدد از داده فراهم شود. پارلمان‌ها نیز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ارائه‌دهندگان داده‌های پارلمانی، به ارائه داده‌های خود در قالب استانداردهای داده باز تشویق شده‌اند.^۵

^۱ - نوعی از انتشار آرای نمایندگان است که رأی هر کدام از نمایندگان مقابل نام نماینده ثبت می‌شود.

^۲ - Declaration of Parliamentary Openness. Article 20

^۳ - Open data

^۴ - Parliamentary Monitoring Organization

^۵ - Declaration of Parliamentary Openness. Article pp.35.38.

تجربیات بین المللی شفافیت آراء در پارلمان

شفافیت آراء در پارلمان های کشورهای مختلف با قوانین و شیوه های گوناگونی حمایت شده است. هر پارلمان مطابق با قواعد و آیین نامه های خود سازوکارهای ایجاد شفافیت در آراء را در جایگاه های مختلف مانند کمسیون ها و صحن علنی مشخص ساخته است.

رأی گیری علنی و در دسترس برای مردم (رأی گیری باز و عمومی) امروزه بیش از پیش در کشورهای مختلف جهان مورد توجه قرار گرفته است. در رومانی، رأی گیری به شکل الکترونیکی و باز در جلسات صحن علنی برگزار می شود و نتایج آراء در وبسایت پارلمان منتشر می شود. شهروندان می توانند به رأی دهی هر یک از نمایندگان نظارت کنند. همچنین با پخش ویدئوهای جلسات صحن علنی، امکان کشف تخلفات در رأی گیری یا نقص آیین نامه های اجرایی فراهم شده است. آرژانتین نیز رأی گیری مبتنی بر اسامی را به عنوان جزئی از روش های اعلام نتایج رأی گیری خود تصویب کرده است. (جونز، ۲۰۰۳)

با وجود اینکه بسیاری از پارلمان ها تلاش کرده اند تا داده ها و اطلاعات خود را همسان با استانداردهای به روز ارائه دهند، اما برخی از پارلمان ها نیز اطلاعات پارلمانی خود را به درستی در اختیار مردم قرار نمی دهند. این مسئله موجب نشده تا مردم از نظارت بر نمایندگان در کشورهای گوناگون منصرف شوند. سازمان های مردمی مانند سازمان های ناظر بر پارلمان تلاش می کنند تا این اطلاعات را خود به وسیله اخبار یا پخش زنده رادیویی یا تلویزیونی استخراج کنند و سپس داده ها را به شکل دستی وارد کنند و تحلیل آن را در اختیار مردم قرار دهند. سازمان های ناظر بر پارلمان، سازمان های غیر دولتی اند که از شهروندانی مستقل از پارلمان ها، دولت ها و شرکت های تجاری با هدف افزایش آگاهی های عمومی، دستیابی به درکی از فعالیت های پارلمان و افزایش مشارکت شهروندان با پارلمان ها تشکیل شده اند. (رجبی و دیگران، ۱۳۹۶)

برای نمونه «مرصد مجلس» یک سازمان مردم نهاد در تونس است که کار خود را با عکس گرفتن از جلسات علنی برای پیگیری میزان مشارکت نمایندگان در صحن علنی شروع

کرد. هم اکنون این سازمان در وبسایت خود، حضور و غیاب نمایندگان پارلمان، خلاصه جلسات کمیسیون، آرای نمایندگان، اسناد پارلمانی و دیگر اطلاعات پارلمانی را منتشر می‌کند. در حالی که این وظیفه خود پارلمان است که چنین اطلاعاتی را در اختیار مردم بگذارد، این سازمان ناظر بر پارلمان، این خلأ را به خوبی برای مردم خود پر کرده است. در این قسمت تجربه برخی از کشورها در شفافیت آرا و قواعد و قوانین رأی‌گیری در آن کشورها بررسی می‌شود.

پارلمان اروپا

پارلمان اروپا از نهادهایی است که برای شفافیت و دسترسی مردم به اطلاعات پارلمانی به‌طور مناسبی پیش قدم شده است. نه تنها در ارائه اطلاعات آرای نمایندگان، بلکه در دیگر عرصه‌های شفافیت پارلمانی مانند مشروح مذاکرات کمیسیون‌ها و پخش زنده آن‌ها نیز اقدامات مطلوبی انجام داده است.

بر اساس آیین نامه داخلی پارلمان اروپا، رأی‌گیری نهایی بر روی هر طرح یا لایحه‌ای در فرایند قانون‌گذاری، رأی‌گیری مبتنی بر اسامی است. رأی‌گیری برای بررسی و اصلاحات بر روی اسناد مهم اتحادیه اروپا نیز با همین شیوه انجام می‌شود که این امر موجب شده تا درجه بالایی از شفافیت در رابطه با نحوه رأی‌دهی نمایندگان و احزاب به وجود آید. نتایج آرا همراه با اسامی نمایندگان یک روز بعد از رأی‌گیری بر روی اینترنت قرار می‌گیرد. همچنین پخش زنده جلسات موجب می‌شود حتی زمانی که پارلمان از روش رأی‌گیری با نشان‌دادن دست استفاده می‌کند نیز بتوان رفتار نمایندگان را ارزیابی کرد. در جلسات کمیسیون نیز اصل بر این است که همه جلسات برای مردم در دسترس باشد و مردم بتوانند در آن جلسات شرکت کنند؛ ولی ممکن است که برخی از جلسات با تصمیم کمیسیون‌ها غیر علنی برگزار شود. در جدول ۳-۴ انواع رأی‌گیری در اتحادیه اروپا آمده است.

جدول ۳-۴: انواع رأی گیری در اتحادیه اروپا

پارلمان اروپا	رأی گیری با بلندکردن دست	رأی گیری الکترونی	رأی گیری مبتنی بر اسامی	رأی گیری با برگه
صحن علنی	در آخرین مرحله از رأی گیری طرح ها یا لوایح، تعداد آراء با این روش شمارش می شوند.	زمانی که رئیس جلسه تصمیم بگیرد که الکترونیکی رأی گیری شود، این رأی گیری به صورت رأی گیری مبتنی بر اسامی صورت می گیرد. همچنین حداقل ۴۰ نفر از نمایندگان یا احزاب سیاسی می توانند درخواست رأی گیری الکترونیکی را بدهند.	آخرین مرحله از فرایند قانون گذاری همیشه رأی گیری مبتنی بر اسامی است. همین رویه برای انتخابات کمیسیون و رأی اعتماد در کمیسیون ها نیز اجرا می شود.	در انتخاب هایی که در پارلمان برای انتخاب افرادی خاص مانند رئیس پارلمان اروپا یا نائب رئیس آن اجرا می شود از این روش استفاده می کنند. همچنین اگر یک پنجم نمایندگان حاضر درخواست دهند، رأی گیری به شکل مخفی انجام می شود. طبق ماده (۱۶۹) آیین نامه، این درخواست نمایندگان باید قبل از آغاز رأی گیری انجام شود. همچنین «درخواست برای رأی گیری به صورت مخفی» نسبت به «درخواست رأی گیری مبتنی بر اسامی» اولویت دارد.
کمیسیون ها	در آخرین مرحله رأی گیری، آراء موافقان	نحوه رأی گیری مبتنی بر صلاح دید رئیس جلسه تعیین	بر اساس ماده (۱۹۵) آیین نامه، با درخواست یک چهارم نمایندگان،	برای انتخاب افراد خاص مطابق با ماده (۱۶۹) آیین نامه

	رأی‌گیری مبتنی بر اسامی خواهد بود.	می‌شود.	شمارش می‌شود.
--	------------------------------------	---------	---------------

منبع: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گزارش دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، بهمن ۱۳۹۶

انگلستان

در مجلس نمایندگان انگلستان، مشروح مذاکرات روزانه همراه با لیست آرای نمایندگان به طرح‌ها و لوایح، در نسخه‌های الکترونیکی و آماده چاپ در وب‌سایت پارلمان، رایگان در ساعت ۶ روز کاری بعد منتشر می‌شود.

مذاکرات و مباحث هر دو پارلمان همگی از طریق کانال تلویزیونی، پخش می‌شوند. اسامی اعضا و نوع رأی‌دهی آن‌ها در یک لیست برای همه آراء در گزارش رسمی مذاکرات (هانسارد، مشروح مذاکرات) منتشر می‌شود. این اطلاعات همچنین به صورت هارد کپی و آنلاین موجود است.

در جدول ۷-۴ نوع رأی‌گیری غالب در مجلس نمایندگان و مجلس اعیان تشریح شده است. شایان ذکر است که بجز جلسات غیرعلنی صحن یا کمیسیون، همراه با انتشار مشروح مذاکرات صحن و کمیسیون‌ها، آرای نمایندگان نیز منتشر می‌شود.

جدول ۷-۴: انواع رأی‌گیری در پارلمان‌های انگلستان

مجلس	نوع رأی‌گیری	توضیحات
مجلس نمایندگان	رأی‌گیری مبتنی بر تقسیم‌بندی پارلمان	رأی‌گیری مبتنی بر تقسیم پارلمان که نتایج رأی‌گیری همراه با اسامی ثبت می‌شود. نمایندگان به دو گروه تقسیم می‌شوند: نمایندگان موافق و نمایندگان مخالف که به قسمت‌های مشخص شده در پارلمان برای اعلام نظر خود تقسیم می‌شوند و شمارش‌کنندگان آراء، تعداد موافقان و مخالفان را شمارش می‌کنند. در این نوع رأی‌گیری راهی رسمی برای اعلام رأی ممتنع وجود ندارد.

رأی گیری مبتنی بر تقسیم پارلمان، نمایندگان به صورت فیزیکی به دو محل تعیین شده برای اعلام رضایت داشتن و رضایت نداشتن خود در پارلمان می روند، نمایندگانی که معلولیت دارند از جایگاه خود در پارلمان رأی می دهند.	رأی گیری مبتنی بر تقسیم بندی پارلمان	مجلس لردها
---	--------------------------------------	------------

منبع: مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، گزارش دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری های نوین، بهمن ۱۳۹۶

وب سایت رسمی مشروح مذاکرات پارلمان انگلستان، به صورت دقیق مشروح مذاکرات جلسات هر دو پارلمان انگلستان، اسامی نمایندگان موافق و مخالف به تفکیک تاریخ و هر حزب همراه باچارت با فرمت CSV را ارائه می دهند.

سازمان های غیردولتی ناظر بر پارلمان نظیر **public whip** در انگلستان، با طراحی سازوکاری تحت وب، مشروح مذاکراتی که پارلمان انگلستان به صورت روزانه در وبسایت منتشر می کنند را تحلیل و آرای نمایندگان را به صورت جدا و با تحلیل در اختیار مردم قرار می دهند.

ایتالیا

وب سایت پارلمان ایتالیا علاوه بر ارائه منظم داده های خود، توانسته اطلاعات پارلمانی را به سرعت در اختیار نخبگان قرار دهد. همچنین با ارائه داده های پارلمانی با فرمت های مناسب و به روز، استفاده از داده های پارلمانی و تحلیل آن ها را نیز برای مردم و دیگر اندیشمندان ساده کرده است.

در این وبسایت، گذشته از ارائه اسناد پارلمانی با فرمت ^۲ XML و بر اساس زبان استاندارد اکومانوسو^۳، آرای نمایندگان با فرمت های XML,json,CSV ارائه می شود.^۱

^۱ - [Http://www.publicwhip.org.uk](http://www.publicwhip.org.uk)

^۲ - Extensible Markup Language

^۳ - AKOMA ENTOSO اکومانوسو یک فرمت ساختاریافته مبتنی بر XML است که برای ساختارمند کردن اسناد قضایی، پارلمانی و قانونی به کار می رود. از ویژگی های این زبان ایجاد زبانی واحد برای تبادل اسناد و

در پرتال داده این پارلمان می‌توان هر نماینده و سناتور را از هر دوره‌ای انتخاب کرد و کل آرای او را نسبت به هر طرح و لایحه در همه دوران نمایندگی او با فرمت‌های ذکر شده دانلود کرد. علاوه بر این آرای نمایندگان نسبت به هر طرح یا لایحه نیز در صفحه مخصوص آن طرح یا لایحه نمایش داده می‌شود.

جدول ۸-۴: انواع رأی‌گیری در پارلمان ایتالیا

مجلس	نوع رأی‌گیری	توضیحات
مجلس نمایندگان	رأی‌گیری با نشان‌دادن دست	این نوع از رأی‌گیری معمول در کمیسیون هاست. رأی‌گیری با نشان‌دادن دست‌ها برای مردم قابل مشاهده است، اما آرای نمایندگان ثبت نمی‌شود.
	رأی‌گیری الکترونیکی	عموماً فرایند رأی‌گیری به‌وسیله ابزارهای الکترونیکی انجام می‌شود و آرا به همراه اسامی رأی‌دهندگان ثبت می‌شود بجز مواردی که رأی‌گیری در رابطه با اشخاص خاصی باشد که در آیین‌نامه داخلی پارلمان ذکر شده است.
	رأی‌گیری مبتنی اسامی	معمولاً به‌طور الکترونیکی انجام می‌شود و نتایج همراه آرا با تعداد و اسامی رأی‌دهندگان در مشروح مذاکرات ثبت می‌شود و در پایگاه‌های داده بر روی وب‌سایت در دسترس است. رأی اعتماد و عدم اعتماد معمولاً به‌وسیله خواندن نام نمایندگان و اعلام رأی آنها صورت می‌گیرد.
	رأی‌گیری مخفیانه	رأی‌گیری مخفیانه همراه با وسائل الکترونیکی انجام می‌شود.
مجلس سنا	رأی‌گیری با	رأی‌گیری به‌صورت عمومی و در دسترس برای مردم

پارلمانی بین نهادها است. همچنین توانایی ذخیره‌سازی طولانی‌مدت این‌گونه اسناد را در اختیار کاربر قرار می‌دهد. نگاه کنید به سایت رسمی: www.akomantosi.org

¹ - <http://dati.senato.it/datisenato/browse>

<p>انجام می گیرد، اما اسامی رأی دهندگان ثبت نمی شود. رأی گیری همراه با بلندکردن دست نیز با صلاح دید رئیس جلسه ممکن است به صورت الکترونیکی انجام شود.</p>	<p>نشان دادن دست</p>	
<p>زمانی انجام می شود که: ۱- نتیجه رأی گیری همراه با نشان دادن دست ها روشن نباشد، ۲- نیاز باشد به صورت هم زمان از رأی گیری همراه با اسامی استفاده شود، ۳- زمانی که نیاز باشد هم جمع آوری آرا و هم نتایج آرا مخفی باشد.</p>	<p>رأی گیری الکترونیکی</p>	
<p>پانزده سناتور می توانند درخواست رأی گیری همراه با اسامی بدهند. این روش می تواند همراه با رأی گیری الکترونیکی صورت گیرد یا همراه با خواندن اسامی نمایندگان و اعلام آرای آنها باشد. خواندن اسامی نمایندگان و اعلام آرای آنها معمولاً در رأی اعتماد و عدم اعتماد صورت می گیرد.</p>	<p>رأی گیری مبتنی اسامی</p>	
<p>بسیست سناتور می توانند درخواست رأی گیری مخفی بدهند.^۱ رأی گیری مربوط به اشخاص و انتخابات های پارلمان که با برگه های رأی انجام می شود، همواره به صورت رأی گیری مخفی صورت می گیرد.</p>	<p>رأی گیری مخفیانه</p>	

منبع: مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، گزارش دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری های نوین، بهمن ۱۳۹۶

^۱ - رأی گیری مخفی زمانی که سنا قرار است بر طرح های مالی، بودجه و حسابداری، قوانین مرتبط با مالیات گذاری، قوانین مرتبط با تخصیص بودجه که مستلزم هزینه بالا و درآمد کمی است، رأی گیری برگزار کند، ممنوع است.

سرانجام شایان توجه اینکه با توجه به پژوهش صورت گرفته در سال ۲۰۱۰ توسط سازمان ناظر بر پارلمان جمهوری چک و اسلواکی بر روی ساختار پارلمانی کشورهای جهان، مشخص شد که در برخی از کشورها با ساختار دو پارلمانی مانند آرژانتین، استرالیا، بوسنی و هرزگوین هر دو پارلمان (مجلس سنا و مجلس نمایندگان) اطلاعات آراء را با اسامی نمایندگان منتشر می‌کنند. برخی دیگر از کشورهای دو پارلمانی مانند برزیل، آلمان، ایتالیا حداقل یکی از پارلمان‌ها (معمولاً مجلس نمایندگان) اسامی رأی‌دهندگان همراه با اطلاعات آرای آن‌ها را منتشر و اطلاعات آرای پارلمان دیگر به صورت مجموع آراء منتشر می‌کنند. بسیاری از کشورهای تک پارلمانی دیگر مانند دانمارک، استونی، فنلاند نیز همه، اطلاعات آرای نمایندگان را منتشر می‌کنند.

مزایای شفافیت پارلمانی

نظارت مردمی، نظارت احزاب و نهادهای سیاسی، نظارت رسانه‌ها، کاهش فساد، پاسخ‌گو ساختن نمایندگان، افزایش آگاهی، آموزش و گفت‌وگو درباره خیر همگانی، ملی‌تر شدن رفتار نمایندگان، تصمیم‌گیری صحیح‌تر مردم برای انتخابات آینده، ایجاد زمینه برای بهبود عملکرد گروه‌های حمایت‌گری از جمله مزایای شفافیت پارلمانی هستند. شفافیت پارلمانی شامل شفافیت حوزه‌های بسیاری در مجلس از جمله مذاکرات مجلس، شفافیت نظام مالی مجلس، هزینه‌های انتخاباتی نمایندگان، شفافیت روندهای اداری مجلس، شفافیت جلسات کمیسیون‌ها و ... است. از اصلی‌ترین و متداول‌ترین شاخص‌های شفافیت در صحن مجلس شفافیت آراء نمایندگان به طرح و لوایح مطرح شده در صحن است، زیرا که این آراء اگر در مسیر درست خود قرار داشته باشند، نشان‌دهنده کارهای کارشناسی و رویکرد یک نماینده در مواجهه با مسائل کشور هستند و آگاهی مردم از آرای

¹-<http://blog.openingparliament.org/post/58716965078/availability-of-voting-result-in-parliments>

وکلای خود در مجلس از حقوق مسلم آنهاست که باعث شکل گیری نظارت مردم بر عملکرد نمایندگان خود می شود.

با شفافیت آراء، نمایندگان مجبور هستند برای آرای خود به افکار عمومی پاسخگو باشند؛ در نتیجه در رأی گیری ها عادلانه تر شرکت می کنند و آرای خود را با دقت بیشتر و با توجه به مباحث کارشناسی و منافع ملی انتخاب می کنند. یکی از مشکلات مجلس کنونی در ایران جدای از نوع رأی نمایندگان به طرح ها و لوایح، عدم مشارکت فعالانۀ نمایندگان در رأی گیری هاست که بارها رئیس مجلس در این باره تذکر داده است؛ اما به دلیل محرمانه بودن فضا و نبود نظارت، این مسئله همچنان ادامه دارد. شفافیت آراء نمایندگان خوراک مناسبی برای رسانه ها برای ارائه تحلیل های درست و ارزشمند از رفتار نمایندگان فراهم می کند. ارائه این تحلیل ها در جامعه هم به بهبود رفتار نمایندگان کمک می کند و هم دانش مردم نسبت به رفتار نمایندگان را برای انتخاب نمایندگان بهتر و صالح تر در دوره های مختلف مجلس بالا می برد. همچنین سبب کاهش فساد در زمینۀ لابی گیری ها و جلوگیری از خرید رأی برخی نمایندگان توسط ذی نفعان بعضی طرح ها و لوایح مطروحه در مجلس می شود. احزاب و گروه های سیاسی نیز در صورت شفافیت آراء می توانند عملکرد اعضای خود را تحلیل کنند و به فعالیت نمایندگان عضو خود ساختار بهتری دهند. در نتیجه، این موضوع ارتقای سطح احزاب و عملکرد گروه های سیاسی خواهد شد.

از مهم ترین دلایل توجیهی شفافیت قانون را اصل «قطعیت قانون» دانسته اند. این اصل که ساختار پیچیده ای دارد، در حقیقت بیان می کند که باید از شهروندان در مقابل تهدیدی که از طرف قانون ممکن است متوجه آنها شود و نیز نبود امنیتی که ممکن است در نتیجۀ اجرای قانون به وجود بیاید، حمایت کرد. این اصل در سطح عمومی جامعه و در برخورد با مسائل مربوط به حقوق بشر بیشتر به وجود می آید. از نظر دیوان عدالت اروپا، اصل قطعیت قانون را باید بخشی از قانون جامعه دانست که در واقع ممنوعیت برای نهادهای حاکم در یک کشور در اعمال قدرت قانون گذاری برای اعمال حکومت محسوب می شود.

همین رویکرد را دیوان اروپایی حقوق بشر نیز پذیرفته است. برای نمونه در رأی پروندهٔ مارکس علیه کشور بلژیک دیوان بر لزوم و اهمیت اصل قطعیت حقوقی و رعایت آن توسط کشورهای عضو تأکید کرده است (مارکس و بلیگم^۱، ۱۹۷۹). در خصوص اهمیت اصل قطعیت قانونی تأکید دیوان به همین پرونده ختم نمی‌شود. در برخی دیگر از آرای دیوان به اهمیت و تأثیر اصل قطعیت قانونی در تضمین اصل حاکمیت قانون پرداخته است. این دسته از آراء، لزوم قطعیت روابط حقوقی که دلالت بر تضمین روابط حقوقی میان شهروندان و آثار قانونی ناشی از آن دارد، را نیز از اصل قطعیت قانون نتیجه گرفته است (برومارکو^۲، ۲۰۰۰). از نتایج دیگری که می‌توان از اصل قطعیت قانون گرفت، برخی از اصول و چارچوب‌های متقن حقوق کیفری است؛ از جمله منع توسل به قیاس و عدم عطف به ماسبق کردن قانون، یکی از مسائل مهم مربوط به اصل قطعیت قانونی این است که باید خود مبتنی بر قانون اساسی باشد. به بیان دیگر، باید جایگاهی فراتر از قوانین عادی داشته باشد و در سطح قانون اساسی تضمین شود. در این صورت، افزون بر اینکه اعتماد عمومی به سیستم حقوقی تضمین می‌شود، از سوء استفاده و نادیده انگاشته شدن تفکیک قدرت قانون‌گذاری و سیستم قضایی و اجرایی و در نتیجه معطل ماندن این اصل مهم جلوگیری می‌شود؛ بنابراین تنها در این صورت است که می‌توان اصل حاکمیت قانون را نیز تضمین کرد. مفهوم اصل قطعیت این است که قانون باید در دلالتش قطعی و ثابت باشد و موضوعات قانون باید کاملاً مشخص و مسلم‌الصدور باشد. در نتیجه، این اصل تضمین‌کنندهٔ حقوق و آزادی‌های تابعان قانون می‌شود. گرچه آنچه از قانون ناشی می‌شود ممنوعیت رفتار شهروندان است، در فرض لزوم و ضرورت تعیین چنین محدودیت‌هایی، تسری نیافتن آن‌ها به موارد دیگر در نهایت به تضمین امنیت و آزادی شهروندان می‌انجامد. اگر آنچه بر اساس قانون قابل اجرا، انجام می‌دهیم هر لحظه، در معرض نقض قرار بگیرد، هرگونه پیش‌بینی از

^۱ - Marcks, V. Belgium

^۲ - Brumarescu

رفتار غیرممکن می شود. در نتیجه خود وجود قانون به مثابه تهدید تلقی خواهد شد؛ زیرا اعتماد به قطعیت حقوق و ثبات جریان مدنی کاهش می یابد (الیسکو^۱، ۱۹۶۷: ۸۹). در نتیجه، قانون باید به شیوه ای تنظیم شود که دقیقاً مرز حقوق و آزادی و ممنوعیت ها را تعیین کند. چنین تکلیفی برای قانون گذار تنها زمانی انجام خواهد شد که قانون با صراحت و شفافیت کامل تنظیم شود. قانون شفاف و صریح به روشنی مشخص می کند چه عملی و تا چه اندازه ممنوع شده است. به همین دلیل بدون التزام به قطعیت قانون نمی توان انتظار قوانین شفاف داشت.

شفافیت در مجلس شورای اسلامی یکی از بخش های مهم شفافیت حاکمیتی است. به تاسی از فرمایش حضرت امام (ره) که فرمود: «مجلس خوب همه چیز را خوب می کند و مجلس بد همه چیز را بد می کند»، می توان گفت: شفافیت مجلس شورای اسلامی به فراگیر شدن شفافیت در سایر بخش های حکومت می انجامد و سبب بهره مندی کل حاکمیت از مزایای شفافیت می شود.

نتیجه گیری

شفافیت عملکرد پارلمان چندی است که به عنوان یکی از ابزارهای نظارت مردمی بر پارلمان و راهکارهای شفاف سازی فرایند تصمیم گیری و تخصیص منابع در کشورهای مختلف مطرح شده است. ایجاد شفافیت در نهاد قانون گذاری هر کشوری موجب می شود تا قوانین با کیفیت تری وضع و از بروز فساد و ایجاد رانت های مختلف در قوانین جلوگیری شود و موجبات مدیریت تعارض منافع نیز فراهم شود. همچنین با ایجاد شفافیت در مجلس، علاوه بر امکان استفاده از مشارکت مردم در نظارت بر نمایندگان و پارلمان، می توان از نظرات آنان در قانون گذاری بهره برد.

^۱ - Eliescu

یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که همه پارلمان‌های جهان در خصوص انتشار یافتن و انتشار نیافتن اطلاعات آن سیاست‌هایی وضع کرده‌اند، انتشار اطلاعات رأی‌گیری در پارلمان است. رأی هر نماینده در حقیقت نتیجه همه فعالیت‌ها و اقدامات او در مورد طرح‌ها و لوایح و بارزترین وجه کارکرد نمایندگی ایشان است. بنابراین شفافیت آراء، علاوه بر اطلاع مردم از عملکرد نمایندگان خود در پارلمان، موجب خواهد شد تا نمایندگان نسبت به رأی خود پاسخ‌گو باشند. از این‌رو، ضمن ارتقای بلوغ سیاسی اجتماعی مردم، موجبات تقویت ساختار انگیزشی عموم مردم برای مشارکت‌جویی در فرایند قانون‌گذاری کشور را فراهم می‌آورد.

تجارب بین‌المللی در دهه‌های اخیر نشان می‌دهد که پارلمان‌ها برای بهره‌گیری از فواید شفافیت، راهکارهای مختلف و نوآورانه‌ای در پیش‌گرفته و تلاش کرده‌اند تا اطلاعات عملکردی نمایندگان و پارلمان را به روش‌های مختلف در اختیار صاحب‌نظران و همه مردم قرار دهند. به این ترتیب، نمایندگان می‌توانند علاوه بر مصون‌سازی خود از فعالیت‌های مخل منافع ملی، با جلب اعتماد و مشارکت مردم عملکرد خود را ارتقا دهند.

تجربه شفافیت آراء نمایندگان پارلمان در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که کشورهای زیادی با اصل قرارداد حق اطلاع مردم نسبت به عملکرد پارلمان و نظارت آن‌ها بر نمایندگانشان، شفافیت آراء را امری ضروری دانسته و از آن برای بهبود فرایندها و عملکرد نهاد تقنینی بهره‌برداری کرده‌اند. در نتیجه برای آن قواعدی ترسیم کرده‌اند. به بیان دیگر، شفافیت آراء نمایندگان در تعداد قابل توجهی از کشورهای جهان اصلی بدیهی تلقی شده است که عمل بر خلاف آن نیازمند توضیح دانسته شده است. از این‌رو، در این کشورها اصل را بر ارائه اطلاعات عملکرد نمایندگان (بویژه چگونگی رأی‌دهی نمایندگان) قرار داده‌اند مگر آنکه موارد استثنایی موجب شود تا اطلاعات آراء نمایندگان مخفی بماند. در این صورت، موارد استثنا و عدم انتشار اطلاعات باید از پیش به صورت دقیق مشخص شده باشد. با این سازوکار، عدم انتشار اطلاعات نیاز به توضیح، استدلال و تصمیم‌گیری خواهد داشت. در واقع حتی موارد غیرعلنی در رأی‌گیری نیز به صورت شفاف به اطلاع مردم می‌رسد و توضیحات کافی درباره آن‌ها ارائه می‌شود.

با ایجاد شفافیت در آرای نمایندگان و تدوین قواعد و سازوکارهای دقیق در رابطه با انتشاریافتن و انتشارنیافتن و همچنین شیوه انتشار این داده ها برای دسترسی و تحلیل بهتر می توان عملکرد نمایندگان را بهتر رصد کرد و نمایندگان را نسبت به تصمیمات گرفته شده توسط آنان پاسخ گو کرد. شایان ذکر است که انتظار می رود این ارتقای پاسخ گویی، سبب بهبود فرایندهای تصمیم گیری و تخصیص منابع کشور شود.

ساختار نظام تصمیم گیری و قوانین موضوعه جمهوری اسلامی ایران با کشورهای دیگر، وجوه افتراق و ترتیبات نهادی متفاوتی دارد. به این تفاوت ها باید در فرایند بررسی و تطبیق تجربیات کشورها و تصمیم گیری درباره شفافیت آرای نمایندگان در ایران توجه شود. از این رو به نظر می رسد در بستر کنونی نظام حقوقی کشور، شفافیت آرای نمایندگان باید با در نظر گرفتن این ملاحظات و اقتضات بررسی شود تا هدف از شفافیت آرای نمایندگان در عمل محقق شود.

شفافیت آرای نمایندگان از مهم ترین ابعاد شفافیت پارلمانی است و در بسیاری از کشورها، به عنوان یک اصل پذیرفته شده است. بر این اساس، به جز جلسات غیرعلنی یا موارد امنیتی، آرای نمایندگان به همراه اسامی ایشان انتشار عمومی می یابد. بررسی وضعیت موجود مجلس شورای اسلامی نشان می دهد که شفافیت آرای نمایندگان به عنوان یکی از محورهای شفافیت عملکرد پارلمان کاملاً عملیاتی و امکان پذیر بوده و میتواند آغازی بر تحول در این نهاد سرنوشت ساز باشد. در صورت تحقق این مهم الگویی برای دیگر ساختارهای کشور در جهت تحقق فرمایشات مقام معظم رهبری پیرامون مقوله تحول خواهد شد.

منابع:

- کاتم، مارتا و دیگران (۱۳۸۶). مقدمه ای بر روانشناسی سیاسی، مترجمین سیدکمال خرازی و جواد علاقبند راد، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- مشیرزاده، حمیرا (۱۳۹۶). مبانی نظری تبیین و تحلیل سیاست خارجی، تهران: سمت.
- Alexander, M. G., Brewer, M. B., & Hermann, R. K., (1999). Images and Affect: A Functional Analysis of Out-Group Stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(1), 78-93.
- Babazadeh Sangar, et al., (2013). Participation Anticipating in Elections Using Data Mining Methods. *International Journal on Cybernetics & Informatics*, 2(2), 47-59.
- Bar-Tal, D., (2002). The (Social) Psychological Legacy for Political Psychology. In: K. R. Monroe, (Ed.). *Political Psychology*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 173-191.
- BBC. (2009, June 2). Obama Interview: The Transcript. *BBC*. Available from: http://www.bbc.co.uk/worldservice/news/2009/06/090602_obama_transcript.shtml [Accessed 10 August 2019]
- Boulding, K. E., (1959). National Images and International Systems. *Journal of Conflict Resolution*, 3(2), 120-131.
- CNBC. (2009, June 16). Transcript: Obama on the Economy, Iran. *CNBC*. Available from: <https://www.cnbc.com/id/31393724> [Accessed 16 August 2019]
- Darvich-Kodjouri, D., (1976). *Image and Perception in International Relations: A Case Study of Relationship between Iran and the Great Powers, 1919-1953*. The Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy, Department of Political Science, Miami University.
- Friedman, T. L., (2015, April 5). Iran and the Obama Doctrine. *The New York Times*, Available from: <https://www.nytimes.com/2015/04/06/opinion/thomas-friedman-the-obama-doctrine-and-iran-interview.html> [Accessed 26 September 2018]
- Goldberg, J., (2016, April 29). The Obama Doctrine. *The Atlantic*, Available from: <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/theobama-doctrine/471525/> [Accessed 9 May 2018]
- Hakovirta, H., (1976). *Duality of Target and Image Links as Problems of Image Policy: The Case of Finland*. University of Tampere, Institute of Political Science.

- Herrmann, R. K., (2013). Perceptions and Image Theory in International Relations. In: L. Huddy, D. O. Sears, & J. S. Levy. *The Oxford Handbook of Political Psychology*. 2nd ed., New York: Oxford University Press, pp. 334-363.
- Herrmann, R. K. et al., (1997). Images in International Relations: An Experimental Test of Cognitive Schemata. *International Studies Quarterly*, 41(3), 403-433.
- Herrmann, R. K., & Fischerkeller, M. P., (1995). Beyond the Enemy Image and Spiral Model: Cognitive–Strategic Research after the Cold War. *International Organization*, 49(3), 415-450.
- Herrmann, R. (1988). The empirical challenge of the cognitive revolution: A strategy for drawing inferences about perceptions. *International Studies Quarterly*, 32(2), 175-203.
- Herrmann, R. (1986). The power of perceptions in foreign-policy decision making: Do views of the Soviet Union determine the policy choices of American leaders?. *American Journal of Political Science*, 30(4), 841-875.
- Hermann, M. G., (1980). Explaining Foreign Policy Behavior Using the Personal Characteristics of Political Leaders. *International Studies Quarterly*, 24(1), 7-46.
- Holsti, O. R., (1976). Foreign Policy Viewed Cognitively. In: R. Axelrod. (Ed.). *Structure of Decision: The Cognitive Maps of Political Elites*. Princeton university press.
- Jervis, R., (2017). *Perception and Misperception in International Politics*. New Edition. New Jersey: Princeton University Press.
- Kaufman, R. G., (2016). *Dangerous Doctrine: How Obama’s Grand Strategy Weakened America*. Kentucky: The University Press of Kentucky.
- Kim, JM., (2014). *Images of China in U.S. Foreign Policy Making*. Master’s Thesis, Monterey, California: Naval Postgraduate School.
- Knoke, D., (2015). Emerging Trends in Social Network Analysis of Terrorism and Counterterrorism. *Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences: An Interdisciplinary, Searchable, and Linkable Resource*, 1-15. Available from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/9781118900772.etrds0106> [Accessed 10 May 2018]
- Monroe, B. L., et al., (2015). No! Formal Theory, Causal Inference, and Big Data Are Not Contradictory Trends in Political Science. *PS: Political Science & Politics*, 48(1), 71-74.

- Nickerson, D. W., & Rogers, T., (2014). Political Campaigns and Big Data. *Journal of Economic Perspectives*, 28(2), 51-74.
- Norris, M., and Inskip, S., (2009, June 1). Transcript: Obama's Full Interview with NPR. *National Public Radio*. Available from: <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=104806528> [Accessed 28 August 2019]
- NPR. (2014). Transcript: President Obama's Full NPR Interview. *National Public Radio*. Available from: <https://www.npr.org/2014/12/29/372485968/transcript-president-obamas-full-npr-interview> [Accessed 14 September 2019]
- Obama, B., (2015, August 05). Remarks by the President on the Iran Nuclear Deal. *The White House*. Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/08/05/remarks-president-iran-nuclear-deal> [Accessed 21 May 2019]
- O'Reilly, K. P., (2007). Perceiving Rogue States: The Use of the "Rogue State" Concept by US Foreign Policy Elites. *Foreign Policy Analysis*, 3(4), 295-315.
- Phillips, M. (2009, June 20). The President's Statement on Iran. *The White House*, Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2009/06/20/presidents-statement-iran> [Accessed 14 May 2019]
- Pinker, S., (2002). *The Blank Slate: The Modern Denial of Human Nature*. New York: Penguin Group.
- Rahman, H., (Ed.). (2009). *Social and Political Implications of Data Mining: Knowledge Management in E-Government*. United States of America: IGI Global.
- Renshon, J., (2009). When Public Statements Reveal Private Beliefs: Assessing Operational Codes at a Distance. *Political Psychology*, 30(4), 649-661.
- Rosati, J. A., (1995). A Cognitive Approach to the Study of Foreign Policy. In: L. Neack., J. A. K. Hey., & P. J. Haney. (Eds.). *Foreign Policy Analysis: Continuity and Change in Its Second Generation*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, pp. 49-70.
- Rusi, A., (1988). Image Research and Image Politics in International Relations, Transformation of Power Politics in the Television Age. *Cooperation and Conflict*, 23(1), 29-42.
- Schafer, M., (1997). Images and Policy Preferences. *Political Psychology*, 18(4), 813-829.

- The White House. (2009 a). Press Conference by the President. *The White House*, February 09, 2009. Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/press-conference-president> [Accessed 14 May 2019]
- The White House. (2009 b). Statements by President Obama French President Sarkozy and British Prime Minister Brown on Iranian Nuclear Facility. *The White House*, September 25, 2009. Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2009/09/25/statements-president-obama-french-president-sarkozy-and-british-prime-mi> [Accessed 14 May 2019]
- The White House. (2010 a). Remarks by the President at Signing of the Iran Sanctions Act. *The White House*, July 01, 2010. Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-signing-iran-sanctions-act> [Accessed 14 May 2019]
- The White House. (2010 b). Remarks by the President on United Nations Security Council Resolution on Iran Sanctions. *The White House*, June 09, 2010. Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-united-nations-security-council-resolution-iran-sanctions> [Accessed 14 May 2019]
- The White House. (2015 a). Press Conference by the President. *The White House*, July 15, 2015. Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/07/15/press-conference-president> [Accessed 14 May 2019]
- The White House. (2015 b). Statement by the President on the Framework to Prevent Iran from Obtaining a Nuclear Weapon. *The White House*, April 02, 2015. Available from: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/04/02/statement-president-framework-prevent-iran-obtaining-nuclear-weapon> [Accessed 14 May 2019]
- Young, M. D. and Schafer, M., (1998). Is There Method in Our Madness? Ways of Assessing Cognition in International Relations. *Mershon International Studies Review*, 42(1), 63-96.

